

Občianska angažovanosť, participácia

Úvod

Táto hĺbková správa o pojme "občianska angažovanosť/ participácia" sa udomácňuje aj u nás. Dobrou správou je, že si ľudia čoraz častejšie uvedomujú, že len anonymným kritizovaním veľa nedosiahnu. Pre zmenu nevyhovujúceho stavu musia aj reálne niečo spraviť. Účasť verejnosti predpokladá pochopenie rôznych postojov a rôznych riešení.

Je potrebné zapájať sa aktívne, angažovať prostredníctvom pôsobenia ako dobrovoľník/čka, ako člen/ka komunity pôsobiacej na vidieku. Prípadne si to vyskúšať v komunálnej politike. Každá úloha človeka posúva ďalej. Aktívny je každý, kto chce niečo urobiť pre komunitu a hľadá cestu. Je potrebné motivovať hlavne mladých, zo skúseností motivujete na svoj príbeh alebo príbeh niekoho z komunity.

V smerovaní Slovenska k udržateľnej angažovanosti občanov, participácie je súčasťou procesu tvorby „Vízie pre atraktívnejší vidiek“ a nadväzuje na analýzu hlavných hnacích síl ovplyvňujúcich vývoj nášho vidieka v nadchádzajúcich rokoch. Zo 65 pôvodne navrhnutých možných hnacích síl bolo postupne v inkluzívnom a participatívnom procese za účasti širokej škály zainteresovaných aktérov identifikovaných 11 hlavných hnacích síl podmieňujúcich zmenu na našom vidieku. Tieto boli následne zosumarizované do 3 vzájomne prepojených klastrov:

- i. **Trvalo udržateľný a odolný potravinový systém** (bezpečnosť potravín, nová SPP, biodiverzita, stratégia z farmy na stôl, zelená dohoda, reakcia na pandémiu COVID, zmena klímy, diverzifikácia, nedostatok vody, vzdelávanie a školenie)
- ii. **Diverzifikácia vidieckej ekonomiky** (vidiecka turistika, marketing, práca z domu online, reakcia na pandémiu COVID, vzdelávanie a školenie)
- iii. **Občianska angažovanosť** (nový spôsob prijímania rozhodnutí v spolupráci a v konzultácii so všetkými zainteresovanými aktérmi vo všetkých štádiách, vzdelávanie a školenie)

Súčasťou procesu je aj postupné budovanie vízie pre atraktívnejší vidiek, ktorú možno aktuálne zadefinovať nasledovne:

„Zvýšiť atraktivnosť vidieka, blahobyt vidieckej populácie a prilákať nováčikov na vidiek, bez toho aby sa ohrozila symbióza medzi mestskými a vidieckymi oblasťami, formou podpory trvalo udržateľných a rezistentných potravinových systémov, diverzifikácie vidieckej ekonomiky a zvýšenia aktívnej a inkluzívnej občianskej angažovanosti.“

1. Definícia

Participácia je zapojenie, spoluúčasť, spolurozhodovanie, aktívny postoj, prítomnosť v občianskom a komunitnom živote. Účasť verejnosti znamená schopnosť všetkých zainteresovaných alebo záujemcov zastupovať ich záujmy alebo návrhy pri tvorbe plánov,

programov, politik alebo právnych aktov. Verejnosťou sa rozumie otvorená a neobmedzená skupina ľudí, všetci členovia a formy organizovania spoločnosti. Koncept verejnosti zahŕňa jednotlivcov i skupiny ľudí. Skupiny môžu mať ad-hoc cieľ (občianske iniciatívy vytvorené spravidla v spojení s konkrétnym projektom alebo cieľom, majúce veľmi voľnú organizačnú štruktúru) alebo môže byť utvorené okolo osobitného dlhodobého cieľu s jasnou organizačnou štruktúrou (= organizovanej verejnosti).

Je to filozofia, beh na dlhé trate, skupinový pilot, hra na pretláčanie, tanec na tenkom ľade, priateľský dialóg, spoločný zážitok. Zapojenie, spoluúčasť, spolurozhodovanie, aktívny postoj, prítomnosť v občianskom a komunitnom živote.

Občania využívajú rôzne formy aktívneho občianstva:

- dohodnú sa, že fyzicky dopomôžu k tomu, aby si skrášlili alebo zlepšili prostredie, v ktorom žijú
- zorganizujú verejnú diskusiu na rôzne témy, ktoré súvisia s daným mestom, či obcou
- spíšu petíciu, aby takýmto spôsobom dali najavo, že je nutné zaoberať sa problémami
- ľudia blogujú, a tým verejne prezentujú svoj postoj a názor....

1.2. Občianska angažovanosť, participácia – strategická priorita štátu

Na Slovensku zavádzanie participácie do praxe prípravy a tvorby verejných politik prebieha na národnej úrovni od roku 2011. Následne bol zriadený **Inštitút Splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti a jemu podriadeného Úradu**. V predkladacej správe k Uzneseniu vlády SR č. 134/2011 má pôsobenie splnomocnenca „prispieť k tomu, aby zainteresovaní aktéri z verejného sektora, podnikateľského sektora, politickej sféry a médií, ako aj široká verejnosť lepšie rozumeli potrebe a významu občianskej spoločnosti, aby sa cítili jej súčasťou a aby s ňou intenzívnejšie komunikovali. Inštitút splnomocnenca má zároveň podporiť to, aby títo aktéri prostredníctvom partnerských vzťahov umožňovali rozvoj mechanizmov občianskej participácie.“

Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti má postavenie poradného orgánu vlády Slovenskej republiky. Prostredníctvom akčných plánov, schvaľovaných uzneseniami vlády SR, splnomocnenec manažuje dve základné agendy: Iniciatíva pre otvorené vládnutie a Koncepcia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku.

V dlhodobom horizonte sa splnomocnenec snaží o dosiahnutie týchto troch cieľov:

1. Verejná správa priateľská k verejnosti
2. Verejnosť aktívne participujúca na správe vecí verejných
3. Stabilné postavenie MNO ako inštitúcií aktívnej verejnosti, zlepšenie ich legislatívneho ukotvenia a podmienok pre ich fungovanie

Splnomocnenec a jemu podriadený Úrad má slúžiť najmä ako:

- sprostredkovateľ, ktorý aktívne prepája a iniciuje komunikáciu vlády a verejnej správy s MNO a inými subjektmi,
- kvalitný a komplexný zdroj informácií o záležitostiach rozvoja občianskej spoločnosti a potrebe participácie verejnosti,
- kontaktný bod pre komunikáciu a/alebo koordináciu MNO s kontaktnými osobami na príslušných ministerstvách, resp. relevantných orgánoch a organizáciách vlády,
- iniciátor tvorby a zmien verejných politik vo vzťahu k občianskej spoločnosti,

- zdroj spätnej väzby, najmä smerom k vláde – na jej základe iniciatívne navrhuje potrebné riešenia.

Od roku 2012 existuje Rada vlády Slovenskej republiky pre mimovládne neziskové organizácie

Postavenie Rady

Rada vlády Slovenskej republiky pre mimovládne neziskové organizácie je novovytvorený (2012) stály, odborný, poradný, koordinačný a konzultatívny orgán vlády SR v oblasti rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku. Tento orgán hodnotí dosiahnuté výsledky a iniciatívne navrhuje riešenia v konkrétnej oblasti. Rada je koncipovaná tak, aby svojím pôsobením prispela k posilneniu participatívnej demokracie v spoločnosti, aby prijímané vládne materiály v oblasti verejnej politiky boli nielen účinné, spravodlivé a demokratické, ale aj prijímané so širokým konsenzom vládneho a mimovládneho sektora a zároveň aby ich napĺňanie bolo kontrolované občianskou spoločnosťou.

Pôsobnosť a hlavné úlohy Rady

Rada sústreďuje, prerokúva a prostredníctvom svojho predsedu, resp. podpredsedov predkladá vláde návrhy, uznesenia a stanoviská týkajúce sa rozvoja občianskej spoločnosti, mimovládnych neziskových organizácií a vzťahujúce sa k vytváraniu vhodného prostredia pre ich existenciu a činnosť.

Rada vo svojej pôsobnosti najmä: spolupracuje s ministerstvami a inými ústrednými orgánmi štátnej správy, obcami, vyššími územnými celkami, orgánmi miestnej štátnej a verejnej správy, vedeckými pracoviskami a akademickými inštitúciami a predkladá im podnety, návrhy a odporúčania.

- predkladá vláde návrhy týkajúce sa koncepcií v oblastiach rozvoja mimovládnych neziskových organizácií a občianskej spoločnosti, návrhy jednotlivých opatrení a podnety na zlepšovanie rozvoja mimovládnych neziskových organizácií a občianskej spoločnosti, a to z vlastnej iniciatívy alebo v rámci úloh, ktoré jej vláda uložila,
- prerokováva návrhy a správy o implementácii Akčných plánov Koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti a Iniciatívy za otvorené vládnutie, vyhodnocuje ich napĺňanie; predkladá iniciatívne návrhy na ich aktualizácie a pripravuje v spolupráci so splnomocnencom pre rozvoj občianskej spoločnosti návrhy na nové akčné plány na nasledujúce obdobie,
- zaujíma stanoviská a prijíma uznesenia k návrhom zákonov a iným všeobecne záväzným právnym predpisom, ako aj vládnym, rezortným a ďalším opatreniam nelegislatívnej povahy, ktoré môžu mať dosah na súčasný stav alebo rozvoj mimovládnych neziskových organizácií a občianskej spoločnosti,
- zaujíma a zverejňuje stanoviská k aktuálnym otázkam v oblasti rozvoja mimovládnych neziskových organizácií a občianskej spoločnosti; v tejto súvislosti môže ako celok alebo prostredníctvom svojich členov vyžadovať informácie a stanoviská od ústredných orgánov štátnej správy, od ostatných orgánov štátnej správy a od organizácií a inštitúcií podriadených orgánom štátnej správy,
- predkladá návrhy na obsadenie funkcie splnomocnenca pre rozvoj občianskej spoločnosti,

1.3. Občianska angažovanosť, participácia, medzinárodné iniciatívy

Iniciatíva pre otvorené vládnutie (z angl. „*Open Government Partnership*“, alebo „OGP“) patrí medzi najdynamickejšie sa rozvíjajúce medzinárodné iniciatívy. Spája reformátorov pôsobiacich vo vláde, organizácie občianskej spoločnosti a občanov, ktorí spoločne pracujú na tom, aby ich vláda bola zodpovedná, transparentná a pracovala pre občanov.

Iniciatíva pre otvorené vládnutie oficiálne vznikla 20. septembra 2011, kedy sa osem zakladajúcich členských krajín (Brazília, Indonézia, Mexiko, Nórsko, Filipíny a Juhoafrická republika) prihlásilo k **Deklarácii otvoreného vládnutia** a predstavili svoje prvé akčné plány.

Od roku 2011 sa k Iniciatíve pre otvorené vládnutie pridalo 79 členských krajín vrátane Slovenska a 20 miestnych vlád. Spoločne pracujú na viac než 3100 záväzkoch, ktoré smerujú k posilňovaniu princípov otvoreného vládnutia a teda k tomu, aby ich vlády boli otvorenejšie, transparentnejšie a zodpovednejšie.

1.4. Reformy v slovenských podmienkach

Štrukturálne fondy, Finančný mechanizmus EHP, Nórsky finančný mechanizmus, Švajčiarsky finančný mechanizmus a ďalšie dotačné rezortné mechanizmy tvoria jeden z podstatných zdrojov verejných financií využívaný samosprávami, podnikateľmi a aj neziskovými organizáciami, a preto považujeme za dôležité umožniť občanom získať o týchto mechanizmoch čo najviac informácií. Na tento účel je na Ústrednom portáli verejnej správy www.slovensko.sk vytvorená špecifická webová stránka a aplikácia, tzv. modul dotačných schém, ktoré budú občanom, odbornej verejnosti ako aj úradníkom poskytovať informácie o využívaní uvedených finančných mechanizmov. Keďže záujmom vlády SR je transparentné a otvorené fungovanie verejných zdrojov, pokladáme za jeden z najdôležitejších krokov zabezpečiť interaktívny a prehľadný spôsob informovania o použití prostriedkov z verejných zdrojov. Tento krok nadväzuje na uznesenie vlády Slovenskej republiky 689/2011, ktoré vytvára register projektov financovaných z prostriedkov návratnej a nenávratnej finančnej pomoci z verejných prostriedkov. Záber aplikácie je však širší ako záber Centrálného registra projektov. Bol schválený aj materiál Pravidlá zapájania verejnosti do tvorby verejných politík, ktorý zakotvil 4 základné scenáre účasti verejnosti (uznesenie vlády SR č. 645/2014). Dostupné na <https://open.slovensko.sk/>

1.5. Príprava Partnerskej dohody

V roku 2020 sa začala pripravovať Partnerská dohoda (<https://www.partnerskadohoda.gov.sk/>), ktorá vymedzuje oblasti podpory pre „štandardné“ fondy EÚ, ktoré už na Slovensku dlhodobo poznáme. Sú to:

- Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR),
- Európsky sociálny fond (ESF+),
- Kohézny fond (KF) a
- Európsky námorný a rybársky fond (ENRF).

Nespadajú sem nové iniciatívy, ktoré spustila Európska komisia v súvislosti s epidémiou COVID-19 a prehlbujúcou sa hospodárskou krízou:

- REACT-EÚ

- Plán obnovy pre EÚ (RECOVER) a s ňou spojený Národný integrovaný reformný program.

Obe tieto iniciatívy majú samostatné procesy, vo veľkej miere nezávislé od prípravy štandardnej politiky súdržnosti (fondy EÚ).

Hlavné oblasti podpory z fondov EÚ

Európska komisia v návrhu nariadenia pre nové fondy EÚ vymedzuje 5 špecifických cieľov:

1. **Inteligentnejšia Európa** vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva.
2. **Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa** vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, adaptácie na zmenu klímy a prevencie a riadenia rizika;
3. **Prepojenejšia Európa** vďaka posilneniu mobility a regionálnej prepojenosti IKT;
4. **Sociálnejšia Európa** vďaka vykonávaniu Európskeho piliera sociálnych práv;
5. **Európa bližšie k občanom** vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja mestských, vidieckych a pobrežných oblastí a miestnych iniciatív.

Súčasťou procesu je aj spracovanie Partnerskej dohody, ktorá je základným dokumentom pre fondy EÚ a vymedzuje predovšetkým čo bude možné podporiť z fondov EÚ v rokoch 2021 – 2027.

Prípravu Partnerskej dohody má na starosti Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (MIRRI). Ministerstvo bolo zriadené k 1. júlu 2020 novelou 134/2020 Z. z. kompetenčného zákona, prijatou 14. mája 2020. Nahradilo bývalý Úrad podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu, pričom prebralo aj oblasť regionálneho rozvoja, ktorá predtým spadala pod Ministerstvo pôdohospodárstva, ako aj niektoré kompetencie, ktoré predtým spadali pod Ministerstvo financií a Úrad vlády.

Na návrhu Partnerskej dohody, na základe ktorej sa bude prerozdeľovať 13 miliárd eur z eurofondov v nasledujúcom desaťročí, pracovali tímy špičkových odborníkov. K tvorbe tohto strategického plánu bola prizvaná aj široká odborná a laická verejnosť. Ministerstvo organizovalo online fokusové skupiny tiež dotazník, ktorý pripravovalo v spolupráci s úradom splnomocnenca vlády pre občiansku spoločnosť a Rady vlády pre MVO. Fokusové skupiny boli delené tematicky podľa hlavných oblastí (politických cieľov), ktoré plánuje podporiť Európska Komisia na Slovensku v novom období fondov EÚ.

Takto sme na Slovensku zažili po prvý krát v praxi naplnenie participatívneho procesu, kde sa mohli zapojiť úplne všetci odborníci, či laická verejnosť.

1.5. Dopady globálnej pandémie na občiansku spoločnosť

Aj napriek tomu, že nás na všetkých úrovniach pandémie zastihla nepripravených, život ide ďalej a všetko musíme riešiť za pochodu.

Občania veľmi citlivo vnímajú situáciu a ľudia hlavne na vidieku sú znevýhodnení najviac. Zhoršený prístup občanov k verejným službám. Komunikácia sa presunula do online priestoru. Nie všade je dostupný a plne výkonný internet. Tam malé samosprávy nevedia občanom poskytnúť základné informácie či usmernenia a o participácii nemôže byť ani reč. Občanom chýbajú sociálne kontakty. Je výrazná sociálna izolácia a zraniteľnosť voči

pandémii v dôsledku obmedzených služieb. Mnohé sektory neboli pripravené na takéto situácie a reagovali neorganizovane a nejednotne.

Záujem o verejné služby poklesol a u väčšiny služieb má pandémia veľký, ťaživý dopad.

Obmedzeniami sa všetko spomalilo, tí ktorí sú odkázaní na verejnú dopravu sú viac

Znevýhodnení. Výpadok v prezenčnom vzdelávaní najviac uškodí prváčikom a končiacim ročníkom. Zdravotná starostlivosť o necovidových pacientov je odsúvaná na vedľajšiu koľaj, znižujú sa príjmy obyvateľov a trpia podnikatelia, CR, kultúra, šport, nepoznáme služby, ktoré nie sú postihnuté.

Už rok pretrvávajú výrazne zmenená spoločenská a ekonomická situácia, avšak chýba zmena myslenia. Ľudia si nechcú pripustiť, že život už nebude ako pred vypuknutím pandémie. Obyčajní ľudia práve v tejto nejistej spoločenskej a ekonomickej situácii čoraz viac pociťujú, že štát sa spravuje na základe politických rozhodnutí, a nie na základe spoločenskej požiadavky a odborných argumentov. V máloktovej politickej diskusii zaznievajú pojmy – vidiek a jeho podpora. Rešpektovanie a využívanie participatívnych prístupov v praxi zlyháva. Chýba uznanie a rešpekt verejnej správy k občianskej spoločnosti, k odborníkom, ktorí nie sú v politickej strane.

Preto nielen mimovládne organizácie, ale aj široká verejnosť očakáva zmeny v Novej koncepcii rozvoja občianskej spoločnosti (do roku 2030). Základ tvorby tejto koncepcie bol súčasťou dvojročného projektu Výskum občianskej spoločnosti a sociálno - ekonomického prínosu mimovládnych neziskových organizácií. Výsledky výskumu a odporúčania jednotlivých sektorových rád pre rozvoj občianskej spoločnosti boli zverejnené 17. 12. 2020 na https://www.minv.sk/?ros_vyskum_o_projekte

Zatiaľ neexistuje vízia o vidieku počas pandémie a ani po skončení pandémie. Po roku trvania pandémie je zrejmé, že nestačí iba zavrieť hranice a riešiť núdzový stav, toto sú síce účinné opatrenia, ale súčasne sú krátkodobé a nie je ich možné uplatňovať dlhodobo. Preto je nutné mať jasnú víziu ako bude vidiecka spoločnosť fungovať počas pretrvávajúcej pandémie ako aj po jej skončení. Pri tvorbe vízie atraktívneho vidieka sa kladie dôraz na inklúziu a participáciu vidieckych populácií, výskumníkov a tvorcov politik. Efektívne vidiecke politiky musia byť vždy orientované na ľudí. Iba takýmto prístupom je možné dosiahnuť rozvoj vidieckych regiónov.

1.6. Prístup k participácii

Cez Úrad splnomocnenca pre občiansku spoločnosť sa zrealizovalo dvanásť pilotných projektov participatívnej tvorby verejných politík https://www.minv.sk/?ros_np_participacia_pilotne_projekty. Tieto projekty testovali rôzne participatívne scenáre a nástroje zapojenia verejnosti do tvorby verejných politík na 4 úrovniach (národná, regionálna, mikroregionálna, lokálna) a zameriavali sa na širokú škálu tém - sociálna inklúzia, otvorené dáta, udržateľná mobilita, deti a mládež, medziobecná spolupráca, využívanie verejných priestorov, odpadové hospodárstvo, environmentálna výchova a vzdelávanie.

Strategické dokumenty a právne úpravy týkajúce sa vzdelávania, z nich ako kľúčové môžeme spomenúť. Nový program v oblasti zručností pre Európu s podnázvom Spolupráca na posilnení ľudského kapitálu, optimálnym spôsobom reaguje na nové trendy v oblasti adaptácie na pracovný, profesijný život. Ďalším dôležitým a nadväzujúcim dokumentom je Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 –2020, ktorý sa venuje zvyšovaniu kvality života mladých ľudí.

Národná úroveň

Stratégia dlhodobej starostlivosti.

Participatívna realizácia koncepcie rozvoja práce s mládežou

Regionálna úroveň

Krajská koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania a osvetu v Trenčianskom kraji
Poskytovanie sociálnej pomoci ľuďom s mentálnym postihnutím a ich rodinám

Mikroregionálna úroveň

Od Levoče po Spišský hrad – politiky medziobecnej spolupráce
Mesto pre všetkých – integračná stratégia

Lokálna úroveň

Stratégia nakladania s komunálnymi odpadmi v meste Partizánske

Transparentnosť výkonu samosprávy a otvorené dáta
Návrh stratégie zabezpečenia prístupnosti pre všetkých
Využívanie verejných priestorov a plôch na lokálnej úrovni
Trvalo udržateľná mobilita
Integrácia marginalizovaných skupín do procesu tvorby verejných politík

1.6.1. Dôležitá podpora účasti mládeže v rozhodovacích procesoch a v tvorbe verejných politík na regionálnej úrovni.

Príkladom je realizácia projektu „Vidiecka mládež v regióne“ (VMR) (EVS DOP-PO1-SC1.1-2017-5). <https://www.vipa.sk/kategoria/vidiecka-mladez-v-regione>
Cieľom projektu je podporiť rozvoj vedomostí, zručností, kompetencií a postojov mladých ľudí v oblastiach spoločenskej angažovanosti so zameraním na zlepšenie ich súčasnej pozície a zapájanie do pôsobenia v spoločenskom živote. Ďalšie ciele projektu sú zamerané na posilnenie účasti mladých na rozhodovacích procesoch a prehĺbenie informovanosti a rozhodovania občanov v témach, ktoré sa ich týkajú. Zmena prístupu k organizovaniu, riadeniu činností verejnej správy a nastavenie procesov aj v prospech cieľovej skupiny. Podporu občianskeho aktivizmu. Udržanie mladých na vidieku, aby sa spomalilo starnutie vidieka a zvýšila sa sebestačnosť vidieka. Počas prieskumov realizovaných v projekte VMR respondenti odpovedali aj na otázky súvisiace s problematikou aktívneho zapojenia sa do verejného a politického života v obci. Súhrny dotazníkových prieskumov sú zverejnené na web stránkach OZ VIPA SK. Názory získané od respondentov zo Slovenska sú zverejnené na

web stránke OZ: <https://www.vipa.sk/projekt-vidiecka-mladez-v-regione-vyhodnotenie-vystupov-z-aktivit-projektu>

Jedným z výstupov projektu je Konceptia projektu Vidiecka mládež v regióne. <https://www.vipa.sk/kategoria/vidiecka-mladez-v-regione> Tento metodický materiál je nástroj pre pracovníka s mládežou. Poskytuje návod na rozvoj vedomostí, zručností, kompetencií, a vytváranie postojov mladých ľudí v oblastiach spoločenskej angažovanosti, k pozitívnemu ovplyvňovaniu spoločnosti a k dobrovoľníctvu.

Na rozdiel od existujúcich metodík, sústreďujeme sa na mladých ľudí žijúcich na vidieku v komunite obce. Hlavným cieľom je, aby sa s mladými ľuďmi robilo v rámci konkrétnej obce, aby sa zachovala kontinuita napriek tomu, že mladý človek zmení školu, prácu, rodinný status. Ďalším cieľom je mobilizácia miestnej komunity a podpora spolupráce jednotlivých kľúčových aktérov. Ak mladý človek ostáva žiť v danej obci, je nevyhnutné, aby sa s ním pracovalo priamo v obecnej komunite. Nemôžeme sa pritom spoliehať iba na školu alebo externé organizácie mimo obce. V obci by mal fungovať pracovník s mládežou, či už ako zamestnanec v rámci pracovnej pozície samosprávy alebo ako dobrovoľník.

Mladí ľudia získavajú pozitívnu skúsenosť z formulovania názorov a identifikácie svojich potrieb pre „dôležitých dospelých“. Pri tvorbe opatrení týkajúcich sa mládeže sa musí zvýšiť úroveň advokácie jej záujmov a potrieb. Následnou odozvou mladých bude aktívnejšie zapojenie sa do rozhodovacích procesov a tvorby verejných politík. Princípy tvorby mládežníckej politiky sú založené na dôkazoch, a preto je spôsob získavania, triedenia a interpretácie informácií veľmi dôležitý. Metodický materiál projektu VMR prináša aktuálne a pravdivé informácie z oblasti mládežníckej politiky získané priamo od cieľovej skupiny respondentov za obdobie realizácie projektu počas troch rokov (2018-2020).

Pracovníci s mládežou môžu intenzívnejšie rozvíjať svoje kompetencie v oblasti prezentácie názorov, skúseností a expertízy v prospech tvorby strategických opatrení zameraných na mládež. Metodika im umožní získať poznatky o postupoch overených v praxi, čo využijú pri zvyšovaní profesionálnej kvalifikácie. Stratégia rozširovania kvalifikácií je v súlade s cieľom zvyšovať počet pracovníkov s mládežou - mentorov. Postavenie mladých ľudí, ako dôležitých aktérov pri tvorbe podkladov pre miestnu politiku sa zlepší ak sa vo vzdelávacom sektore zvýši podiel týchto pracovníkov. Práve oni dokážu rozpoznať skutočné potreby mladých ľudí a ich názory na kvalitu života v obci.

Samospráva každodenne spoznáva názory mladej generácie hlavne prostredníctvom zriadeného pracovníka s mládežou, alebo pracovníka, či dobrovoľníka pracujúceho v rámci MVO v konkrétnej obci. Metodický materiál projektu VMR prináša príklady samospráv, ktoré sú presvedčené o tom, že mladí ľudia dokážu svojimi názormi, myšlienkami a postojmi veľmi účinne pomôcť rozvoju obce. Úlohou metodického materiálu je odovzdávanie skúseností expertov projektu VMR samosprávam. Experti projektu dokážu poskytnúť pre obce workshopy, lektorovanie a poradenstvo v oblasti starostlivosti o mládež, uľahčiť a zefektívniť komunikáciu s mládežou.

Zvýšenie záujmu o slovenský vidiek by bolo možné pri jasnom zadefinovaní cieľov, princípov a zrozumiteľnom vymedzení a uchopení pojmov, ktoré participatívna tvorba verejných politík používa. Použitie konkrétnych postupov a metód závisí od sociálnych a spoločenských podmienok, od aktuálnej situácie, od miery dôvery, ktorej sa tešia konkrétni zástupcovia štátnej správy, samosprávnych krajov, alebo miest a obcí, ako aj od sociálneho, či kultúrneho kapitálu, ktorým verejnosť disponuje.

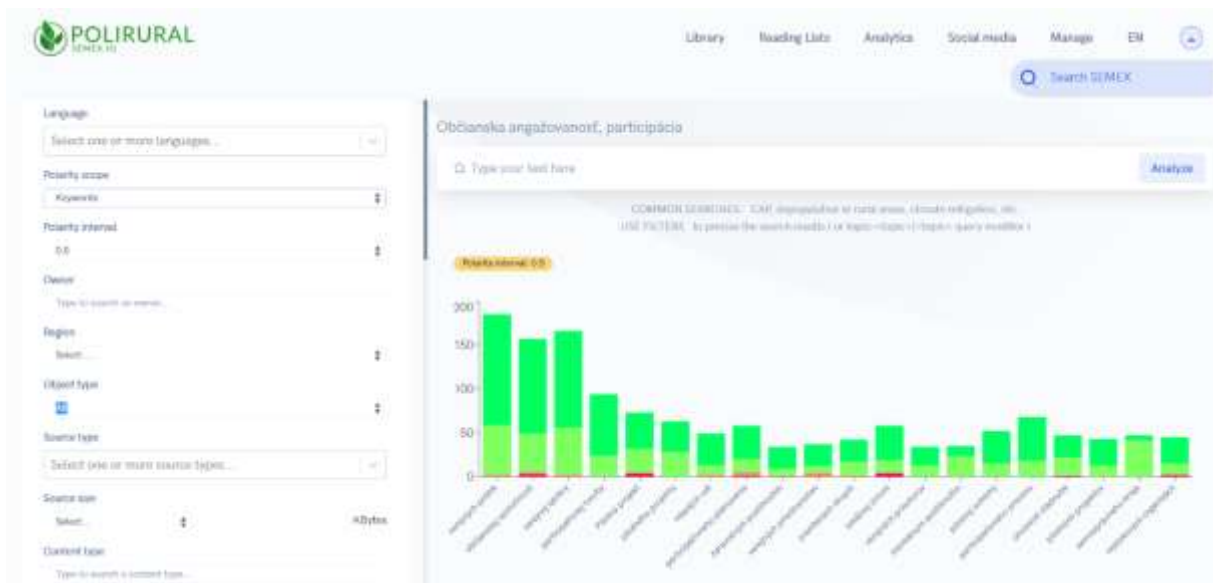
Návrh opatrení:

Účasť verejnosti si vyžaduje odhodlanie, čas, zdroje a energiu ako vstupy - ale prináša aj viacero výhod vo výstupoch.

- účasť verejnosti vťahuje tých, ktorých sa téma dotýka do hľadania riešení,
- účasť verejnosti napomáha budovaniu dôvery medzi politikmi, verejnou správou, dotknutými a zúčastnenými,
- účasť verejnosti prebúdza záujem o politický život a posilňuje živú demokraciu,
- účasť verejnosti aktivizuje, z dotknutých robí zúčastnených a dynamizuje procesy prípravy a participatívne projekty,
- účasť verejnosti podporuje budovanie komunity a vzájomný rešpekt medzi politikmi, verejnou správou a účastníkmi, ako aj medzi účastníkmi. Poskytnuté úkony a služby sú vo väčšej miere vzájomne uznávané,
- participatívny proces je procesom vzájomného učenia sa, ako taký prispieva k budovaniu sebauvedomenia,
- účasť verejnosti robí viditeľnými hodnoty, hodnotovú hierarchiu účastníkov, ako aj ich záujmy a potreby,
- účasť verejnosti predpokladá pochopenie k rôznym postojom a rôznym riešeniam problému. Zlepšuje informačný tok, verejná správa získava pro občiansky prístup, s orientáciou na riešenia a s ohľadom na potreby,
- spolupráca medzi verejnou správou a dotknutými záujmovými skupinami zmierňuje tlak očakávaní a izolované lobovanie jednotlivých záujmových skupín,
- participácia vedie k inováciám, keďže všetci prinášajú svoje znalosti, praktické skúsenosti a kreativitu,
- participácia uľahčuje vytvorenie akceptovateľnej stratégie, posilňuje trvácnosť riešení čím prispieva k plánovacej stabilite,
- participácia utvára transparentnejšie a odsledovateľnejšie procesy prípravy a prijímania rozhodnutia,
- v procesoch účasti verejnosti sa zúčastneným skupinám zlepšuje poznanie kompetenčnej štruktúry prostredníctvom ich presného vymedzenia,
- zapájanie verejnosti umožňuje zapojenie verejnosti do hľadání riešení, výsledky tak môžu byť široko akceptované a podporované, prostredníctvom širokého zapojenia sa zvyšuje predpoklad lepšej identifikácie verejnosti s nájdeným riešením,
- intenzívna výmena medzi všetkými účastníkmi umožňuje zohľadnenie rôznych pohľadov, čo zlepšuje zabezpečenie výsledkov. Účasť verejnosti tiež prispieva ku kvalite a ľahšej realizácii. Znamená to, že účasť verejnosti môže mať pozitívny vplyv na úsporu času a nákladov.

Textmining (ťažba textu):

Počas prípravy hĺbkovej štúdie k občianskej angažovanosti, participácii sme využili taktiež systém na ťažbu textu (<https://semex.io/>), ktorý bol vytvorený počas projektu PoliRural (<https://polirural.eu/>). Dokopy sme využili 20 zdrojov, následne nám systém tieto zdroje vyhodnotil, na základe kľúčových slov, ktoré sa v dokumentoch nachádzajú (obrázok 1) na grafe môžeme vidieť polaritu jednotlivých kľúčových slov.

Obrázok 1

Keď sme zmenili rozsah polarity na základe tém (obrázok 2) sa nám graf zmenil.

Obrázok 2

Následne nám systém jednotlivé zdroje vyhodnotil podľa dôležitosti, (vytvoril krátku charakteristiku, stručný opis zdroja, s najdôležitejšími informáciami), hlavnou výhodou využívania systému (<https://semex.io/>) je úspora času, pri spracúvaní textových materiálov:

Vláda si kladie za cieľ pôsobiť v týchto oblastiach: a) podpora aktívnej občianskej spoločnosti, inklúzie a sociálneho rozvoja, b) rozvoj kapacít občianskej spoločnosti, c) rozvoj medzisektorovej spolupráce a spolupráce medzi organizáciami občianskej spoločnosti, d) zvyšovanie povedomia a prezentácie občianskej spoločnosti, e) rozvoj sociálneho podnikania a f) zvyšovanie vplyvu občianskej spoločnosti v procese prijímania verejných politik.
Očakávaný vývoj občianskej spoločnosti v kontexte verejných politik, politik EÚ a postoja podnikateľského sektora k občianskej spoločnosti.
Očakávaný vývoj občianskej spoločnosti v kontexte verejných politik, politik.

(Zdroj:

https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/na_stiahnutie/publikacie/Studia-trendov-vyvoja-OS.pdf

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti „Sme povinní dať mladým ľuďom čo najviac informácií o tom, čo sú verejné politiky, ako vznikajú a ukázať im možnosti, ako sa zapojiť do ich tvorby. Zdieľaním a šírením informácií z tejto publikácie podporíte participatívnu tvorbu verejných politik a rozvoj občianskej spoločnosti. Jeho základnou aktivitou je participatívna tvorba verejných politik, ktorá sa zameriava na posilnenie aktérov občianskej spoločnosti a mimovládnych neziskových organizácií. Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politik, na ktorom spolupracovalo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ SR), Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti (ÚSV ROS) a Rada mládeže Slovenska (RmS).

(Zdroj:

https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/participacia/2020/publikacie/PP2_publicacia.pdf

Na dosiahnutie tohto cieľa boli v uznesení vlády Slovenskej republiky č. 50 2 z roku 2012. definované tri úlohy: úloha C. 6, ktorá uložila trom rezortom – Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvu zahraničných vecí a európskej integrácie SR a Ministerstvu životného prostredia SR spolu so splnomocnencom vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti (ďalej len splnomocnenec vlády pre ROS) vypracovať návrh troch procesov Dialógu o stratégii s uplatnením participatívnych metód, úloha C. 7, ktorá uložila samotné participatívne vypracovanie verejných politik, úloha C. 17, ktorá uložila splnomocnencovi vlády pre ROS vytvoriť pravidlá zapájania verejnosti do tvorby vybraných politik. Zvyčajne opomenutou skupinou stakeholderov sú klienti služieb, o ktorých sa v procese rozhoduje, alebo občania, ktorí budú musieť svoje fungovanie prispôbiť novej verejnej politike. Zvyšuje totiž pravdepodobnosť konštruktívneho prijatia novej verejnej politiky, keď bude uvedená do praxe. Význam záväzku, ktorý na seba berie orgán, ktorý je za celý proces zodpovedný (napr. vláda, ministerstvo, samospráva), je v tomto scenári najväčší - nejde totiž iba o záväzok zrealizovať participačný proces otvorený verejnosti, ale akceptovať to riešenie, ktoré bude vybrané v náročnom procese vzájomných konzultácií a argumentácií všetkých stakeholderov, pracovných skupín, vyjednávacích tímov a ďalších a toto riešenie presadiť v definitívnom rozhodnutí o konkrétnej podobe novej verejnej politiky. Vláda otvorená pre dialóg poukazuje na skutočnosť, že kvalitná správa vecí verejných vzniká spolupracou a zapojením verejnosti do riešenia kľúčových problémov a výziev súčasnosti, a že kvalitné verejné politiky vznikajú v dialógu so zainteresovanými aktérmi a s participáciou občanov. Takéto mapovanie slúži na odhad reakcií zainteresovaných a verejnosti počas legitímnej koordinačnej skupiny (alebo riadiaceho výboru), ktorej úlohou počas celého procesu bude odsúhlasovanie aktivít v rámci procesu, dosahovanie dohody o obsahu výslednej verejnej politiky a navrhovanie (obsahových) riešení konfliktov medzi záujmami konkrétnych zainteresovaných.. Súčasťou dizajnu procesu by malo byť aj informovanie stakeholderov a verejnosti o výslednej podobe schválenej verejnej politiky a jej plánovanej realizácii. Pred spustením procesu spoločnej tvorby verejnej politiky je nutné zmapovať to, v čom

klúčovi/strategickí stakeholderi vidia problém a jeho príčiny, ktorý má navrhovaná verejná politika riešiť. Tento scenár je vhodné použiť v situáciách, keď o probléme, ktorý má riešiť budúca verejná politika, existuje verejná diskusia, verejnosť sa zaujíma o možné riešenia, v spoločnosti sú sformované názorové skupiny, odborníci presadzujú odlišné prístupy k riešeniu verejného problému, avšak možné riešenia nepolarizujú spoločnosť. Súčasťou informovania je aj sprístupnenie všetkej dostupnej dokumentácie o zamýšľanej/pripravovanej verejnej politike tak, aby bola ľahko dostupná každému občanovi - teda nie iba na vyhradených miestach, v určenom krátkom čase a pod. Pre úspešné zapájanie občanov do tvorby verejných politík je nevyhnutný pozitívny postoj verejnej správy a jej pracovníkov k participácii, ako aj poznanie a uplatňovanie niekoľkých základných metodologických princípov participácie občanov 16. Tieto princípy navigujú základné rozhodovanie sa verejnej správy pri participatívnych procesoch, Základné predpoklady úspešného zapájania občanov do tvorby verejných politík. možno zhrnúť do nasledujúcich desiatich bodov: 3.2 Ako používať tento manuál Tento manuál bol vytvorený s cieľom pomôcť pracovníkom verejnej správy, ktorí organizujú účasť verejnosti pri tvorbe a prijímaní verejných politík. Na základe týchto zistení vypracovali odporúčací materiál s názvom „Pravidlá zapájania verejnosti do tvorby verejných politikách, ktorý predkladá Úrad splnomocnenca pre ROS. Postup tvorby verejnej politiky s účasťou verejnosti. Na základe tejto analýzy a evaluácie pripraviť podklady pre pravidlá zapájania verejnosti do tvorby vybraných politík 3 . Autori materiálu, Gabriel Bianchi, Barbara Lášticová a Karolína Miková z Ústavu výskumu sociálnej komunikácie SAV, v ňom zmapovali skúsenosti z realizácie participatívnych procesov v rámci dohodnutých pilotných projektov dialógu o verejnej politike: 2 Viac na stránke www.otvorenavlada.gov.sk/data/files/1869_uznesenie-vlady-ku-akcnemu-planu.pdf. 3 Materiál s názvom Analýza a/alebo evaluácia štyroch Dialógov o verejných politikách bola prerokovaná na zasadnutí. V niektorých prípadoch je cieľom aj príprava verejnosti na diskusiu o téme verejnej politiky - najmä vtedy, ak ide o komplexnejšie politiky, ktoré sa budú prijímať postupne s dlhým časovým horizontom. Tento scenár je vhodné použiť v situáciách, keď je potrebné prijať verejnú politiku v krátkom čase, súčasne neočakávame výraznú polarizáciu názorov verejnosti prípadne odborníkov a o danom probléme je verejnosť pomerne málo informovaná (ide o novú tému a neexistuje o nej rozvinutý diskurz). Tému, ktorú má riešiť verejná politika, je potrebné štrukturovať do troch oblastí: Analýza a/alebo evaluácia štyroch Dialógov o verejných politikách www.tretisektor.gov.sk/data/files/4508_evaluacia4dialogov_uvksav_smanualom11nov.pdf f Uznesenie vlády SR č. 50 z roku 2012, úloha C.17.: Pomenovanie podnetov od špecifických skupín a/alebo verejnosti a ich spracovanie do výslednej podoby verejnej politiky. hodnôt (dôležitých v rámci verejnej témy). Verejnosť sa zúčastňuje na diskusii o alternatívach verejnej politiky. Potreba prijať verejnú politiku nie je urgentná, ale existuje tlak na zmenu súčasného prístupu k riešenému problému.

(Zdroj: - <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/pravidla-zapajania-verejnosti-verejne-politiky-1.pdf>)

V oblastiach a témach, v ktorých verejná správa pripravuje alebo zvažuje závažné rozhodnutia alebo nové verejné politiky, sú dlhodobými cieľmi: vytvoriť nástroje na

podporu občiansko-vzdelávacích a diskusných programov, ktoré témach dôležitých pre Slovensko.

(Zdroj:

https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/koncepcia_rozvoja_os/Koncepcia-rozvoja-OS_2020.pdf)

V oblastiach a témach, v ktorých verejná správa pripravuje alebo zvažuje závažné rozhodnutia alebo nové verejné politiky, sú dlhodobými cieľmi: vytvoriť nástroje na podporu občiansko-vzdelávacích a diskusných programov, ktoré témach dôležitých pre Slovensko.

Predstavujú nielen bohatý rezervoár kvalifikovaných a kreatívnych ľudí poskytujúcich verejné služby pre obyvateľov Slovenska a vykonávajúcich všeobecne prospešné aktivity, ale aj intelektuálny potenciál pre tvorbu sociálnych inovácií a verejných politik.

(Zdroj: Microsoft Word - Vlastný materiál - https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/koncepcia_rozvoja_os/Koncepcia-rozvoja-OS_2020-uznesenie-vlady.pdf)

Úloha č. 46: Realizovať workshopy so zameraním na výmenu skúseností zamestnancov verejnej správy, ktorí participujú na tvorbe identifikovaných verejných politik. Termín: do 31. marca 2017 Úloha č. 44: Zorganizovať školenia pre zamestnancov verejnej správy v oblasti zapájania verejnosti do tvorby verejných politik, ktorí participujú na tvorbe identifikovaných verejných politik.

(Zdroj:

https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/otvorene_vladnutie/akcne_plany/2017_2019/OGP_AP_2017-2019_final.pdf)

Zastrešuje dvanásť pilotných projektov, ktoré testujú rôzne participačné scenáre a nástroje zapojenia verejnosti do tvorby verejných politik na 4 úrovniach (národná, regionálna, mikroregionálna, lokálna). Na základe dvanástich memoránd o spolupráci medzi ÚSV ROS, konkrétnym subjektom verejnej správy (VS) a vybranou mimovládnu organizáciou, ktorá vznik projektu iniciovala, vznikne dvanásť verejných politik, pripravených na zavedenie do praxe.

(Zdroj:

https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/participacia/2020/januar_maj_2020/I_P0178_Participacia%20verejnosti%20v%20kontexte%20dobreho%20vladnutia%20a%20jej%20kriticka%20alternativa.pdf)

Záver

Mnohé súčasné problémy, ako napr. nárast extrémizmu, korupcia, demografické zmeny s dopadom na kvalitu sociálnej a zdravotnej starostlivosti, či ekonomický rozvoj do budúcnosti, alebo väzby vzdelávacieho systému spotrebami dneška či zajtrajška sú riešiteľné len v spolupráci mnohých zúčastnených štátnych i neštátnych aktérov. Na to je potrebné mať zadefinované verejné politiky v týchto oblastiach (čo štát väčšinou má, hoci v rôznej kvalite a aktuálnosti) a v ich rámci aj definovať role, ktoré by mali zohrávať jednotliví aktéri. Vo viacerých oblastiach verejnej politiky v súčasnosti nie je jasne určené miesto pre neštátnych

aktérov vrátane mimovládnych organizácií MNO pri napĺňaní vízie a cieľov danej verejnej politiky. Či je to dôsledkom premysleného prístupu (verejný sektor vedome nechce, aby v danej oblasti pôsobili MNO, lebo to považuje za neefektívne, alebo mu to nedáva vzhľadom k politicko-ekonomickej vízii zmysel) alebo je to dôsledkom ignorancie (verejný sektor nevie, ako by súkromné neziskové organizácie mohli pôsobiť v prospech cieľov verejnej politiky) alebo je to dôsledkom zotrvačnosti z minulosti (verejný sektor sa nad takou otázkou vôbec nezamyslel).

Pre riadiace zodpovedné orgány a organizácie týmto vysielame jasný varovný signál. Po 16 rokoch členstva v EÚ je najvyšší čas naučiť sa skutočne efektívne využívať dostupné zdroje a používať participatívny prístup.

Na vidieku je badaateľný rozdiel medzi kvalitou a dostupnosťou služieb. Služby ako zdravotníctvo, vzdelanie, sociálny systém a administratíva sú koncentrované v mestách. Možnosti a príležitosti vo všetkých oblastiach, ktoré by uspokojili potreby ľudí žijúcich na vidieku sú nedostatočné. Verejným inštitúciám na vidieku chýba schopnosť napredovať a inovovať, čo je jedným z hlavných dôvodov odchodu ľudí do miest či zahraničia. Nevyhnutne potrebujeme zvýšiť úsilie a spoluprácu všetkých zainteresovaných aktérov a zaviesť nové metódy práce zamerané na ochranu, zveľaďovanie a rozvoj slovenského vidieka. Slovensko potrebuje modernú, jasnú a stabilnú politiku s dlhodobou víziou reagujúcu na aktuálne globálne a európske výzvy v kontexte národných potrieb a potenciálu podporujúceho trvalo udržateľný rozvoj vidieka.

Posilňovanie aktívnej účasti verejnosti je aj úlohou VIPA SK. Informovať, sprostredkovať dialóg, prinášať návrhy riešení. Veríme, že vyvážená multisektorová aktívna spolupráca zodpovedných a zainteresovaných subjektov na všetkých úrovniach prinesie dobré riešenia pre celé Slovensko.